

Fråga om det har förelegat laga grund för avskedande, alternativt saklig grund för uppsägning, av en lektor vid en högskola som påstås ha misskött sina arbetsuppgifter genom att hantera examination av studenter på ett felaktigt sätt och genom att obehörigen sluta avtal för högskolans räkning.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2013-03-27
StockholmDom nr 25/13
Mål nr A 204/11

KÄRANDE

Lärarförbundet, Box 12229, 102 26 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Ove Rang, adress som ovan

SVARANDE

Staten genom Mälardalens Högskola, Box 883, 721 23 Västerås
Ombud: biträdande chefsjuristen Hedda Mann och arbetsrättsjuristen
Pernilla Lundblad, Arbetsgivarverket, Box 3267, 103 65 Stockholm

SAKEN

avskedande m.m.

Bakgrund

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

P-O.S. är medlem i Lärarförbundet (förbundet). Han anställdes vid Mälardalens högskola den 1 januari 1997. Han var verksam vid högskolans kammarmusikutbildning i Västerås som lektor i flöjt samt som konstnärlig ledare och examinator. Den 29 juni 2011 avskedades han från sin anställning.

Twist har uppkommit om det har funnits laglig grund för avskedandet, alternativt saklig grund för en uppsägning. Twisteförhandlingar har hållits mellan parterna utan att de har kunnat enas.

Yrkanden

Förbundet har väckt talan mot Staten genom Mälardalens Högskola (högskolan) och yrkat att Arbetsdomstolen *i första hand* ska

1. ogiltigförklara avskedandet av P-O.S.,
2. förplikta högskolan att till P-O.S. betala lön för perioden 1 juli 2011–30 november 2012 med totalt 302 457 kr jämte ränta enligt 3 och 6 §§ räntelagen på belopp enligt domsbilaga,
3. förplikta högskolan att till P-O.S. betala allmänt skadestånd med 200 000, jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den 2 januari 2012, till dess betalning sker.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte har funnits skäl för avskedande, men väl saklig grund för uppsägning, har förbundet *i andra hand* yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta högskolan att till P-O.S. betala

1. ekonomiskt skadestånd motsvarande sex månaders uppsägningslön med totalt 166 050 kr för perioden 1 juli 2011–31 december 2011, jämte ränta enligt 3 och 6 §§ räntelagen på 27 675 kr från den 25:e i varje månad under perioden 1 juli 2011–31 december 2011, allt till dess betalning sker,
2. allmänt skadestånd med 150 000 kr, jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från dagen för delgivning av stämning, den 2 januari 2012, till dess betalning sker.

Högskolan har bestritt käromålet i dess helhet. Högskolan har vitsordat yrkade belopp avseende lön och ekonomiskt skadestånd samt ränteberäkningen för samtliga yrkanden. Högskolan har inte vitsordat något belopp som skäligt beträffande de allmänna skadestånden. För det fall Arbetsdomstolen skulle anse att P-O.S. har rätt till ett allmänt skadestånd har högskolan gjort gällande att detta ska jämkas till ett lägre belopp än vad som har yrkats i målet.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Lärarförbundet

Bakgrund

P-O.S. tillsvidareanställdes vid högskolan den 1 januari 1997. Han var vid tidpunkten för avskedandet anställd som universitetslektor i flöjt samt var även konstnärlig ledare och examinator vid högskolans akademi för utbildning, kultur och kommunikation (UKK) i Västerås. Kammarmusikutbildningen är organisatoriskt placerad under UKK. Kammarmusikutbildningen tillkom genom ett samarbete mellan högskolan och Kungliga Musikhögskolan i Stockholm (KMH), där P-O.S. tidigare arbetat. P-O.S. var drivande till att den över huvud taget startades. Det inledande samarbetet mellan högskolan och KMH innebar bland annat att vissa lärare bedrev undervisning parallellt på högskolan och KMH. Samarbetet mellan högskolan och KMH har därefter fortsatt och år 2008 undertecknades ett avtal om att föra samarbetet vidare och utöka antalet samverkansområden.

Avskedandet av P-O.S. verkställdes den 29 juni 2011. Till grund för avskedandet åberopade högskolan följande. P-O.S. bröt mot regler för examination i kursen kammarmusik IV, momentet musikhistoria inom TER1, vårterminen 2010. Han ingick obehörigen avtal för högskolans räkning med dels Västerås Kulturskola (Kulturskolan), dels med två körledare, vilka avtal bland annat ledde till felaktiga examinationer. Hans förfaranden innebar skada för högskolan.

Examination i kursen kammarmusik IV

P-O.S. utsågs till examinator år 1999. Instruktioner om examinationsförfarandet fick han dels av den ämnesansvarige vid högskolan, dels av dåvarande rektorn vid KMH. Examinationsförfarandet vid högskolan följde KMH:s rutiner som i sin tur följt samma mönster sedan 1990-talet.

I kursen kammarmusik IV ingick en musikteoretisk del däribland musikhistoria. Den teoretiska utbildningen utvecklades i samspel med den konstnärliga delen av utbildningen. Examination av den musikteoretiska delen inom TER1 skedde genom aktivt deltagande i den obligatoriska instrumentalundervisningen och genom deltagande i konserter där ämneslärarna lämnade förslag på betyg till P-O.S. i hans egenskap av examinator.

Av tillämplig studiehandbok framgår att examination avseende kammarmusik ska ske genom kontinuerlig bedömning där examination sker terminsvis genom deltagande i lektioner, konserter och projekt samt genom bedömning av hur studenterna presterat i musikteori. Det framgår inte att musikteori nödvändigtvis ska examineras genom skriftligt prov och det framgår över huvud taget inte att musikhistoria ska vara ett särskilt examinationsmoment.

Det var inte P-O.S. som beslutade kursplaner men i sin egenskap av konstnärlig ledare föreslog han, i samråd med bland annat KMH, kursplaner på kammarmusikutbildningen. Akademichefen, som enligt högskolans delegationsordning slutligt fastställer kursplanerna, hade i detta fall delegerat den uppgiften till utbildningsledaren. P-O.S. hade också tagit initiativ till en arbetsgrupp som skulle skriva om kursplanen med mål att den skulle antas våren 2010. Det arbetet kom dock att slutföras långt senare.

Med anledning av den osäkerhet som rådde kring kursplanen skickade P-O.S. i augusti 2010 ett mejl till samtliga studenter med upplysning om att musikhistoria låg under den äldre kursplanen och att den skulle betraktas som frivillig. Det framgick således inte av kursplanen för kammarmusik IV att musikhistoria skulle vara ett obligatoriskt examinationsmoment.

Av den arbetsordning som högskolan upprättat för kammarmusiken framgår att det ska hållas fem lärarmöten per läsår. Vid ett av dessa möten ska enligt arbetsordningen göras en genomgång av studenterna för examination däribland av momentet musikteori. Mötena hölls dock inte i den utsträckning som var avsett och det rådde oordning vid den del av högskolan som kammarmusiken tillhörde.

Under våren 2010 genomfördes det musikhistoriska momentet av adjunkten B.L. Ett särskilt problem uppstod med studenten J.S., som inte hade examinerats eftersom han inte hade genomfört sin slutkonsert. Han ansåg dock själv att han borde ha examinerats och menade att han inte examinerats på grund av att han inte hade skrivit ett prov i musikhistoria. Trots att det inte framgick av vare sig studiehandbok eller kursplan fattade B.L. beslut, i samråd med dåvarande avdelningschefen A-C.B., om att hålla ett skriftligt prov i musikhistoria för att lösa situationen med J.S. J.S. behövde sedermera inte göra provet utan examinerades och blev godkänd ändå. Även andra studenter har fått godkänt på

kursen trots att de inte har skrivit godkänt på ett prov i musikhistoria, däribland A.A. Han skrev inte ett prov men godkändes ändå av A-C.B.

P-O.S. har inte vare sig medvetet eller genom oaktsamhet agerat i strid med de direktiv som han fått från högskolan. Ledningen för högskolan har haft kännedom om examinationsförfarandet på kammarmusikutbildningen men har trots detta inte bitt P-O.S. att ändra detta. Den skriftliga dokumentationen avseende de konstnärliga delarna av verksamheten på högskolan var överlag bristfällig vilket skapade problem i verksamheten. Högskoleverket granskade utbildningen år 2006/2007 men kritiserade då inte examinationsformerna. Högskolan har inte lidit skada i denna del.

Avtal med Kulturskolan

I samband med att orkesterverksamheten vid högskolan behövde nya lokaler träffade P-O.S. i sin roll som konstnärlig ledare representanter för Västerås kommun och Kulturskolans rektor M.W. P-O.S. och M.W. diskuterade då även eventuella möjligheter till annat samarbete mellan högskolan och Kulturskolan. Kulturskolan hade flera överåriga elever som ville fortsätta hos Kulturskolan samtidigt som högskolan ville hitta nya studenter till kammarmusikutbildningen. De kom fram till att en förberedelseklass hos Kulturskolan för vidare studier på högskolan skulle vara en bra idé. Frågan diskuterades ingående. M.W. upprättade sedan ett avtalsförslag daterat i september 2010 som skickades över till högskolan i två exemplar. P-O.S. hade dessförinnan informerat M.W. om att han inte var behörig att sluta sådant avtal för högskolans räkning.

När avtalsförslaget kom till högskolan talade administratören G.H. med P-O.S. om detta. Han konstaterade att det inte längre var möjligt att starta en utbildning enligt det förslag som diskuterats. Han påpekade för G.H. att det rimligtvis var dåvarande avdelningschefen, A-C.B., som var den som hade rätt att träffa den aktuella typen av avtal för högskolans räkning. På begäran av G.H. undertecknade dock P-O.S. ett av de två mottagna avtalsförslagen. Handlingen arkiverades sedan av G.H. Avtalsförslaget med P-O.S:s namnteckning diariefördes hos högskolan den 11 oktober 2010.

Trots att högskolan under hösten 2010 varken bekräftat att ett avtal träffats eller att högskolan mottagit något avtalsförslag, skickade Kulturskolan i januari 2011 en delfaktura för utfört arbete. A-C.B. tog då kontakt med P-O.S. och efterfrågade avtalsförslaget för att få klarhet i om något avtal hade träffats. P-O.S. kontaktade i sin tur G.H. som tog fram avtalsförslaget. P-O.S. förklarade för A-C.B. att avtalsförslaget inte borde accepteras i den form det hade och att högskolan inte skulle skicka över undertecknat avtal till Kulturskolan eller betala några fakturor med anledning av avtalsförslaget. Trots detta uppmanade A-C.B. P-O.S. att underteckna även det andra exemplaret av avtalsförslaget.

Kulturskolans faktura attesterades av den administrativa chefen K.T. i januari 2011. Ett undertecknat avtal översändes senare till Kulturskolan i mars 2011 med ett foljbrev från K.T. där det angavs att avtalsoriginalen inkommit till högskolan i mars 2011 och att undertecknande inte hade skett av behörig person från högskolan men att högskolan inte skulle göra något åt det. Avtalsförslaget

från Kulturskolan accepterades alltså av högskolan. Påståendet om att högskolan först i mars 2011 skulle ha fått kännedom om ett undertecknat avtalsförslag är en efterhandskonstruktion.

P-O.S. har inte ingått ett giltigt avtal med Kulturskolan för högskolans räkning eller orsakat högskolan skada med anledning därav. Om Kulturskolan har utfört arbete som en följd av avtalet har det inte varit på grund av P-O.S:s agerande och det kan därför inte ha uppstått någon skada som kan läggas honom till last.

Avtal med körledare

Körverksamhet har bedrivits på högskolan sedan år 2004. Kurser i sång och körövning med orkester har getts sedan år 2007. Högskolan hade en tidsbegränsad anställd körlärare, S.A., som var klassiskt skolad, för att undervisa i körkurser vid högskolan, däribland kurserna sång och körövning med orkester I-IV. Studenterna hade dock krav på andra typer av körsång än klassisk körsång varför andra kördelar skapades. Eftersom S.A. inte kunde undervisa alla studenter bestämde sig P-O.S. för att anlita D.E. och K.S. för att få körverksamheten att fungera i alla delar.

Rätten att anlita timlärare hade delegerats till P-O.S. av den tidigare rektorn men det framgår också av gällande befattningsbeskrivning för den konstnärlige ledaren att denne har rätt att svara för att timlärare och vikarier rekryteras.

P-O.S. har under årens lopp anlitat sammanlagt tio – tolv timlärare för körverksamheten. Det gick till på följande sätt. Han kontaktade personer i sitt kontaktnät och kom muntligen överens om anställning vid högskolan. Timlärarna kunde därefter få ett skriftligt avtal på anställningen från administratör eller akademichef, om de behövde det. P-O.S. följde inte själv upp om skriftliga avtal upprättades för timlärarna. På samma sätt gick det till när D.E. och K.S. anställdes. Detta kan inte ha varit okänt för högskolan.

Det var den administrativa avdelningen som ansvarade för antagningen till kurser. Högskolans påstående om att en del av körstudenterna inte var riktiga studenter utan var att anse som ”skuggstudenter” är felaktigt. Studenter har antagits, bedrivit studier och examinerats på ett korrekt sätt inom ramen för körverksamheten. Det är således inte riktigt att högskolan fått felaktiga anslag i form av belopp för helårsstudenter (HÅS) och belopp för helårsprestationer (HÅP) på grund av att studenter har antagits felaktigt till körverksamheten. Högskolan har inte lidit skada i denna del.

Tvåmånadersregeln

Högskolan har känt till omständigheterna som åberopats till stöd för avskedandet i mer än två månader innan underrättelsen om avskedandet mottogs den 2 maj 2011. Brytpunkten för tillämpning av bestämmelsen är den 3 mars 2011.

Högskolan fick kännedom om omständigheterna kring examinationerna på kursen kammarmusik IV när studenten J.S. den 11 augusti 2010 informerade en jämställdhetshandläggare vid högskolan om bland annat att han inte godkänkts i momentet musikhistoria. Högskolan inledde då en utredning som slutfördes den 17 februari 2011 och måste i vart fall vid den tidpunkten haft kännedom om omständigheterna som åberopats i denna del.

Avtalsförslaget med P-O.S:s namnteckning diariefördes hos högskolan den 11 oktober 2010 och av diariestämpeln framgår att ekonomen S.N. och dåvarande assistenten S.S. fick kopior av handlingen. S.S. utförde bland annat administrativa sysslor och var nära knuten till A-C.B. varför den senare rimligtvis redan vid detta tillfälle måste ha fått kännedom om avtalsförslaget. I vart fall måste högskolan anses ha fått kännedom om omständigheterna när en faktura från Kulturskolan attesterades och betalades i januari 2011 eller då S.S. som ny avdelningschef höll ett möte med Kulturskolans rektor M.W. den 25 februari 2011.

Körledaren D.E. började skicka fakturor till högskolan under hösten 2009. Av fakturorna framgår tydligt att det varit fråga om körverksamhet vid högskolan. Även K.S. började hösten 2009 skicka fakturor till högskolan av vilka det tydligt framgår vilken verksamhet det rört sig om. A-C.B. har mottagit dessa fakturor varför högskolan genom henne redan under hösten 2009 fått kännedom om omständigheterna i dessa delar.

Omplacering

Högskolan har inte genomfört någon omplaceringsutredning och därmed brustit i sin omplaceringsskyldighet. Eftersom omplaceringsskyldigheten inte har uppfyllts ska en eventuell uppsägning inte anses sakligt grundad.

Sammanfattning av grunderna för talan

Avskedandet av P-O.S. har skett trots att han inte gjort sig skyldig till något sådant grovt åsidosättande av sina åligganden mot högskolan som avses i 18 § anställningsskyddslagen. Högskolan, som inte har uppfyllt sin omplaceringsskyldighet, har inte ens haft saklig grund för uppsägning av P-O.S. enligt 7 § anställningsskyddslagen. Avskedandet ska därför förklaras ogiltigt. Högskolan är även skyldig att betala lön och allmänt skadestånd till P-O.S. med anledning av det felaktiga avskedandet.

Om Arbetsdomstolen skulle finna att det inte förelegat skäl för avskedande men väl saklig grund för uppsägning har P-O.S. rätt till ekonomiskt skadestånd för sex månaders uppsägningstid.

Omständigheterna som åberopats till stöd för avskedandet har arbetsgivaren känt till i mer än två månader innan underrättelsen om avskedandet mottogs den 2 maj 2011. Omständigheterna får därför enligt 18 § andra stycket anställnings-skyddslagen inte läggas till grund för avskedandet.

Högskolan

Bakgrund

Högskolan har cirka 13 000 studenter och 1 000 anställda. Den bedriver verksamhet i bland annat Västerås. I Västerås har högskolan fyra akademier. Kammarmusikutbildningen hör organisatoriskt till Akademin för utbildning, kultur och kommunikation (UKK). Kammarmusikprogrammet om 120 högskolepoäng består av kurserna kammarmusik I–IV. Det är en kvalificerad högskoleutbildning för musik och sångare och har ett antal inriktningar bland annat sång, flöjt, klarinett och oboe. En student på kammarmusikprogrammet som uppnått godkänt resultat under de fyra terminerna har rätt att få ut en konstnärlig högskoleexamen.

P-O.S. anställdes vid högskolan år 1997. Han var vid tidpunkten för avskedandet anställd som universitetslektor i flöjt och verkade samtidigt som konstnärlig ledare och examinator på kammarmusikutbildningen.

Den 14 mars 2011 beslutade högskolans personalansvarsnämnd (PAN) att tilldela P-O.S. en disciplinpåföljd i form av varning enligt lagen (1994:260) om offentlig anställning (LOA) för att ha åsidosatt sina skyldigheter som konstnärlig ledare. Beslutet baserades bland annat på att kursplaner varit bristfälliga. Bristerna i rollen som konstnärlig ledare har inte legat till grund för avskedandet men beslutet om disciplinpåföljd visar bland annat att P-O.S. haft ett ansvar för kursplanerna på kammarmusikutbildningen.

Under hösten 2010 och våren 2011 hade högskolan i en utredning kommit fram till att P-O.S. brutit mot reglerna för examination. Högskolan fick under våren 2011 även kännedom om att P-O.S. ingått avtal med Kulturskolan om köp av tjänst till ett värde av 100 100 kr och därefter också att han ingått avtal om köp av körledartjänster för 208 000 kr. Den 2 maj 2011 underrättades P-O.S. mot bakgrund härav om tilltänkt avskedande. Den 22 juni 2011 beslutade PAN att avskeda P-O.S. och den 29 juni 2011 verkställdes avskedandet. Till grund för avskedandet låg de regelvidriga examinationerna samt att P-O.S. medvetet och obehörigen ingått avtal för högskolans räkning med Kulturskolan respektive körledarna, vilka bland annat lett till felaktiga examinationer. Till grund för avskedandet låg även att han genom sitt agerande i samtliga delar allvarligt hade skadat högskolans förtroende och otillbörligen tillskansat högskolan felaktiga anslag i form av HÅS och belopp för HÅP för vilka högskolan är återbetalnings-skyldig.

Högskolans regelverk för examinationer

Av 6 kap. 14–17 §§ högskoleförordningen framgår att det för utbildningsprogram ska finnas utbildningsplan och att det för kurser ska finnas kursplaner. Utbildningsplanen är i normativt hänseende överordnad kursplanen.

Av den utbildningsplan som gäller på kammarmusikutbildningen sedan höstterminen 2009 framgår att samtliga delar av programmets undervisning är obligatoriska. Musikhistoria nämns uttryckligen som en sådan del vilket innebär att musikhistoria ska examineras för att studenterna ska kunna få ett godkänt betyg på kursen.

Av tillämplig kursplan för kammarmusik IV framgår att examination skedde genom momenten TER1, 15 högskolepoäng, terminsexamination och UPS1, 15 högskolepoäng, offentlig examenskonsert. Det angavs inte hur TER1, i vilken musikhistoria ingick, skulle examineras.

Av 6 kap. 18 § första stycket högskoleförordningen framgår att betyg ska sättas på varje genomgången kurs, om inte högskolan förskriver annat. Det har inte högskolan gjort i detta fall. Enligt bestämmelsens andra stycke ska betyg beslutas av en av högskolan särskilt utsedd lärare, examinator.

Examination utgör myndighetsutövning. Alla ska behandlas lika i enlighet med den grundlagsfästa likhetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen. Beträffande examinationens form framgår av de lokala föreskrifterna att flera olika examinationsformer kan tillämpas på högskolan men att examinationsformerna, som de beskrivs i kursplanerna, ska fastställas så att de är lika för samtliga studenter på en kurs.

I de lokala föreskrifterna föreskrivs bland annat följande. Eftersom examination är myndighetsutövning ställs det mycket höga krav på examinator. Denne är skyldig att följa alla regler som aktualiseras i betygsärendet och ska alltid agera sakligt, opartiskt och behandla alla efter likhetsprincipen. Vid bedömningen av tentamensresultat får endast sakliga och så långt möjligt objektiva omständigheter ligga till grund för beslutet. Det yttersta ansvaret för betyget åligger examinator som inte kan delegera uppgiften vidare. Om en examinator tar hjälp av en annan lärare för bedömningen ska det framgå vilken lärare som hjälpt till.

Examination i kursen kammarmusik IV

Under våren 2010 anmäldes P-O.S. av tre studenter för sexuella trakasserier. Studenterna framförde även kritik mot kammarmusikutbildningens kvalitet. Utredningen om sexuella trakasserier avslutades utan åtgärd men det framkom i samband med denna utredning att studenten J.S., som var en av anmälarna, inte hade godkänts av P-O.S. på salstentamen i musikhistoria inom ramen för kursen kammarmusik IV. J.S. hade visserligen inte skrivit tentamen men det var även flera andra studenter som inte heller hade gjort det men ändå fått godkänt på musikhistorian.

Högskolejuristen Å.W. fick den 22 november 2010 i uppdrag att utreda hur examinationen hade gått till på bland annat kursen kammarmusik IV. Utredningen pågick under hösten 2010 och våren 2011. Av utredningen framgick bland annat att P-O.S. i sin roll som examinator underlåtit att slutligen fastställa prov i musikhistoria och att adjunkten B.L. därför hade upprättat ett prov för en skriftlig salstentamen i musikhistoria. Av utredningen framgick vidare att samtliga studenter hade fått godkänt på provet trots att många studenter antingen skrivit provet utan att uppnå tillräckligt med poäng för godkänt resultat eller inte alls skrivit provet. J.S. hade dock uppmanats att skriva omtentamen för att få godkänt.

Under Å.W:s utredning intervjuades ett antal studenter som fått godkänt på kursen kammarmusik IV under våren 2010. Det framkom då bland annat följande.

W.B. genomförde under våren 2010 en examenskonsert men gick bara på en lektion i musikhistoria. Han deltog sedan i salstentamen i musikhistoria men skrev inte mycket mer än sitt namn på provet. Av utdrag ur det datorbaserade systemet för dokumentation av studieresultat, så kallat Ladokutdrag, framgår att godkännande skett redan en dryg månad innan tentamen faktiskt ägt rum.

G.Y. trodde att utbildningen var klar efter tredje terminen och visste inte ens om att han deltagit i kursen kammarmusik IV. Han deltog i en konsert under våren 2010 men inte i någon skriftlig examination. Det fanns inga inslag av musikhistoria i hans insats vid konserten. Trots detta fick han godkänt på momentet musikhistoria den 23 juni 2010.

K.E. gjorde under våren 2010 en examenskonsert och skrev salstentamen i musikhistoria. Enligt Ladokutdrag hade hon godkänts den 1 juni 2010, redan innan salstentamen ägt rum.

M.B. hade vid aktuell tidpunkt sina huvudsakliga studier på KMH. Under samma period var hon emellertid registrerad även på högskolan och fick fulla högskolepoäng där. Anledningen till detta var att hon därigenom kunde få gratis, extra instrumentlektioner. Dessa lektioner vid högskolan hölls i KMH:s lokaler i Stockholm med hennes ordinarie flöjtlärare. Trots att hon inte deltog i någon examination vid högskolan ”rullade högskolepoängen in” varje termin.

Å.W. kontaktade vissa ytterligare studenter som deltagit i kursen kammarmusik IV under våren 2010 för att mer noggrant försöka utröna hur stora belopp avseende HÅS och HÅP som högskolan felaktigt mottagit. Genom dessa kontakter framkom bland annat att även dessa studenter fått godkänt på salstentamen i musikhistoria trots att de antingen skrivit tentamen utan att uppnå tillräckligt med poäng för godkänt eller inte alls skrivit tentamen. Det framkom även att flera studenter uppfattade det som att salstentamen i musikhistoria var obligatorisk. En av studenterna som Å.W. talade med var J.T. som uppgav att hon bodde och studerade i Danmark under våren 2010 och inte deltog i någon undervisning i Västerås. Det framgår av Ladokutdrag att hon ändå godkänts på kursen kammarmusik IV under år 2010.

Vid ett möte med dåvarande akademichefen P.G. i augusti 2010 förklarade P-O.S. att endast ett av följande alternativ behövde vara uppfyllt för att bli godkänd på momentet TER1 i kammarmusik IV: 80 procent närvaro på lektioner, godkänt resultat på provet i musikhistoria eller en musikhistorisk koppling i examinationskonserten, UPS1. Hans uppfattning om de tre alternativa möjligheterna att bli godkänd på TER1 strider dock mot de regler om examination som högskolan har att tillämpa.

Eftersom kursplanen var bristfällig när det gällde kravet på hur examination i musikhistoria skulle gå till, gjorde högskolan en tolkning av dess innehåll. Tolkningen baserades på att gällande utbildningsplan angav att musikhistoria var obligatoriskt, att studiehandboken för 2010/2011 angav att prestation i musikhistoria låg till grund för examination, att studenter fått tydlig muntlig och skriftlig information om att de skulle skriva provet i musikhistoria samt att provet i musikhistoria faktiskt hållits vid tre tillfällen och att resultatet meddelats till studenterna.

P-O.S. har som examinator haft en skyldighet att sätta sig in i de regler som gäller för examination vid högskolan. Högskolan har vidtagit flera informationsinsatser till personalen om tillämpliga regler. År 2007 hölls till exempel en omfattande utbildning på högskolan om bland annat myndighetsutövning, högskolerätt och förvaltningsrätt. Utbildningen var obligatorisk för all personal på högskolan. P-O.S. närvarade vid utbildningen.

Av de 14 studenter som var inskrivna på kursen kammarmusik IV under våren 2010 hade P-O.S. fattat examinationsbeslut för samtliga studenter utom J.S. och dennes flickvän. För dessa tillsattes senare en annan examinator.

P-O.S. har genom sitt agerande i rollen som examinator åsidosatt

- objektivitetsprincipen och likhetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen och i högskolans lokala föreskrifter om examination genom att inte förfara sakligt och objektivt, genom att inte behandla studenter lika och genom att ta ovidkommande hänsyn vid betygssättning som utgör myndighetsutövning,
- förvaltningslagens regler om ärendehantering genom att inte handlägga betygsärenden på ett rättssäkert sätt och genom att beslut om betyg fattats utan erforderligt beslutsunderlag,
- högskoleförordningen genom att underlåta att vidta rättelse eller omprövning av betygsbeslut som uppenbart fattats felaktigt, och
- högskolans lokala föreskrifter om examination genom att systematiskt underlåta att i betygsärendet ange vilken lärare han tagit hjälp av vid bedömningen samt genom att underlåta att som examinator slutligen fastställa ett provs innehåll och utformning.

Avtal med Kulturskolan

Avtalet med Kulturskolan träffades för högskolans räkning av P-O.S. under år 2010. Avtalet innebar att högskolan skulle köpa 14 timmar sång- och instrumentalundervisning av Kulturskolan till ett värde av 100 100 kr. Att P-O.S. inte har rätt att ingå sådant avtal framgår av högskolans delegationsordning, enligt vilken endast akademichef eller förvaltningschef är behörig att sluta ett

sådant avtal. Tanken med avtalet var att Kulturskolan skulle genomföra undervisning motsvarande den första halvan av kursen kammarmusik I på halvtid. Efterföljande termin skulle eleverna fortsätta att läsa även den andra halvan av kursen, men då inom högskolans verksamhet. Därefter skulle studenterna examineras från högskolan som om de läst kursen i dess helhet vid högskolan. P-O.S. och Kulturskolans rektor M.W. diskuterade redan under våren 2010 ett samarbete och kom muntligen överens om att överåriga elever vid Kulturskolan, med början hösten 2010, skulle få en möjlighet att gå en högskolekurs i Kulturskolans regi enligt detta upplägg. Eftersom M.W. var i god tro angående P-O.S:s behörighet att träffa ett sådant avtal, eller i vart fall av uppfattningen att P-O.S. skulle se till att rätt person hos högskolan skrev under ett avtal, påbörjades verksamheten vid Kulturskolan under hösten 2010. Trots att P-O.S. hade kännedom om att verksamheten påbörjades under hösten 2010 reagerade han inte på det. Han reagerade inte heller när en första delfaktura adresserad i hans namn översändes till högskolan i januari 2011.

Den 25 februari 2011 visade M.W. ett osignerat exemplar av det aktuella avtalet för S.S. som nyligen tillträtt som avdelningschef vid högskolan. Eftersom S.S. var osäker på vad avtalet innebar visade han det för dåvarande akademichefen P.G. som i sin tur visade det för personalchefen J.P.S. Hon tog kontakt med P-O.S. per mejl den 9 mars 2011 för att få klarhet i vad avtalet avsåg. Han svarade samma dag och förklarade bland annat att han tillsammans med studerandeavdelningen fattat beslut om att öppna kurser utanför programmet inför läsåret 2010/2011, att kursen inte var speciellt inriktad till Kulturskolan och att det fanns ekonomiska fördelar med upplägget i form av HÅS som skulle komma högskolan tillgodo. Vid ytterligare mejlkonversation de följande dagarna tillade P-O.S. först att det endast var fråga om ett avtalsförslag, som han inte undertecknat eftersom han inte var behörig, och därefter att avtalet hade makulerats i samråd med studerandeavdelningen eftersom ”legalitet” saknades. Bara några dagar senare återfanns dock ett exemplar av avtalet undertecknat av både P-O.S. och M.W. Avtalet var daterat den 2 september 2010 och inkomststämplat hos högskolan den 11 oktober 2010.

Bakgrunden visade sig vara följande. Ett avtalsförslag hade under hösten 2010 översänts av Kulturskolan till högskolan. Administratören G.H. hade hittat det i P-O.S:s överfulla postfack, gett det till administrativa chefen K.T. och sagt till henne att hon inte tänkte diarieföra det eftersom det undertecknats av fel person. G.H. hade bett P-O.S. att tala med P.G. om saken och därefter återkomma. Även K.T. ansåg att P-O.S. var fel person att underteckna ett sådant avtal men insåg inte att det var något otillbörligt med det utan inväntade hans samtal med P.G.

Högskolejuristen Å.W. fick den 8 mars 2011 i uppgift att utreda omständigheterna kring avtalet med Kulturskolan. I mitten av mars 2011 talade hon med K.T. om det osignerade avtalet som upptäckts. K.T. förstod då att saken var allvarlig eftersom hon mindes att det exemplar som hon hade sett under hösten 2010 hade varit undertecknat. Avtalet avsåg undervisning av elva av Kulturskolans elever som utfördes av Kulturskolans lärare i Kulturskolans lokaler. P-O.S:s avsikt hade varit att samtliga dessa elever sedan skulle antas som studenter till kammarmusik I vid högskolan under våren 2011 och i

samband därmed examineras av honom. Det är inte riktigt att P-O.S. skulle ha blivit uppmanad av någon från högskolan att underteckna avtalet.

Den 11 mars 2011 skickade K.T. en kopia av det undertecknade avtalet till Kulturskolan med ett foljebrev där det förklarades att avtalet inte hade undertecknats av behörig person vid högskolan men att man inte tänkte göra någon sak av det. Högskolan godkände därigenom inte avtalet retroaktivt. Högskolan utgick i stället från att Kulturskolan hade varit i god tro och man ville upprätthålla goda relationer med Kulturskolan.

Genom att obehörigen ingå avtalet för högskolans räkning har P-O.S. agerat illojalt mot sin arbetsgivare. Ett samarbete av det aktuella slaget är vare sig ett lämpligt eller tillåtet sätt för högskolan att bedriva verksamhet på. P-O.S. har omöjligen kunnat veta att hans ekonomiska risktagande med statliga medel skulle falla väl ut genom att eleverna vid Kulturskolan senare också skulle antas vid högskolan. Av de elva elever som läst vid Kulturskolan hösten 2010 antogs endast sju stycken till kursen kammarmusik I under våren 2011. Dessa har på grund av P-O.S:s agerande felaktigt examinerats vid högskolan för studier som de i själva verket har bedrivit vid Kulturskolan. Genom P-O.S:s agerande i denna del har högskolan mottagit anslag i form av HÅS och HÅP för studenter som antagits på heltid under våren 2011 trots att de i realiteten studerat endast på halvtid. Fyra andra studenter som antogs till kammarmusik I våren 2011, och som inte hade en bakgrund hos Kulturskolan, gick genom detta upplägg miste om halva utbildningen.

Avtal med körledare

Under utredningen om avtalet med Kulturskolan fick högskolan även kännedom om att P-O.S. slutit avtal med externa körledare för att utföra körverksamhet hos högskolan. Det var fråga om två muntliga avtal som P-O.S., trots bristande behörighet, ingått med dessa externa körledare till ett sammanlagt värde om 208 000 kr.

Befattningsbeskrivningen för den konstnärlige ledaren ger visserligen rätt att ta fram underlag för anställningsbeslut men grundar inte någon beslutanderätt. Avtalen hade vidare träffats trots att högskolan redan hade S.A. anställd som körledare för undervisning på kurser i sång och körövning. Högskolan hade inte behov av ytterligare körledare.

Å.W. inledde en utredning av omständigheterna även i denna del. Av utredningen framkom att D.E. i mejlkonversation med S.S. den 7 mars 2011 förklarade att han fått godkänt av P-O.S. att under vårterminen 2011 ha Gideonsbergs Vokalensemble och gospelkören Body & Soul som kurser på högskolan. Han ville försäkra sig om att det muntliga avtalet skulle hållas. Utredningen visade också att D.E. under tre terminer hösten 2009 – hösten 2010 fakturerat högskolan 84 000 kr och att K.S. från september 2009 till januari 2011 fakturerat högskolan 124 000 kr. I de externa körledarnas fritidskörers fanns cirka 50 medlemmar men endast 13 av dessa var antagna på någon av kurserna sång och körövning med orkester I-III under höstterminen 2010. De här ”skuggstudenterna” deltog varken i undervisning eller i examination enligt

gällande kursplaner. De var alltså inte studenter i den mening som avses i högskoleförordningen.

Under utredningen uppgav P-O.S. att studenterna från fritidskörerna hade examinerats genom en poänggivande inlämningsuppgift som bestod i en kursutvärdering. I ett annat samtal uppgav en körmedlem från Gideonsbergskören att ingen sådan kursutvärdering lämnats men att man som examinationsmoment skulle delta i konsert. S.A. förklarade att P-O.S. kanske hade menat att studenterna utvärderat sig själva genom loggböcker men att hon själv hade andra examinationsformer för sina studenter. D.E. uppgav först att han inte mindes vad inlämningsuppgiften var. Sedan han samrått med P-O.S. förklarade han dock att inlämningsuppgiften bestod i att studenterna skulle redovisa sina kunskaper genom att sjunga. Det förelåg en tydlig oklarhet kring examinationsmomenten i den körverksamhet som leddes av de externa körledarna.

Eftersom endast 13 av 50 deltagare i fritidskörerna var registrerade som studenter har avtalen med körledarna till övervägande del utgjort omotiverade utgifter för högskolan. Det har snarast varit fråga om att körledarna har fått bedriva verksamhet med sina fritidskörers på högskolans bekostnad. Körerna har fått öva gratis i högskolans lokaler som därför inte har kunnat hyras ut. Trots att de antagna körstudenterna i realiteten inte har bedrivit studier vid högskolan har de examinerats från högskolan, vilket inneburit att högskolan felaktigt tillfört anslag i form av HÅS och HÅP.

P-O.S. har beskyllt S.S. för avtalen med körledarna. Dennes uppgift var dock endast att på instruktion från P-O.S. sköta administration kring avtalen med körledarna. P-O.S. måste ha varit medveten om att han inte varit behörig att träffa avtal av det aktuella slaget.

Skada för högskolan

Varken de felaktiga examinationerna eller avtalen med Kulturskolan respektive körledarna har lett till någon ekonomisk vinning för P-O.S. själv. Hans syfte med agerandet synes ha varit att genom att öka antalet studenter vid kammarmusikutbildningen, och därigenom erhålla ökade anslag, i förlängningen få till stånd en konstnärlig kandidatutbildning på högskolan.

De felaktiga examinationer, som P-O.S. ansvarat för i kursen kammarmusik IV, samt de felaktiga registreringar och examinationer av studenter, som blivit följden av de obehörigen ingångna avtalen med Kulturskolan och körledarna, har lett till att högskolan mottagit för höga anslag avseende HÅS och HÅP. Högskolan har gjort en uträkning avseende felaktigheterna för åren 2008–2011.

Beloppen som högskolan erhållit för musik har varit högre än för teknik. Eftersom högskolan under en period haft fler studenter i musik än vad man medgetts ersättning för har man för en del studenter i stället erhållit ersättning i ämnet teknik. Om uträkningen baseras på ersättning i ämnet musik är det felaktigt mottagna beloppet 1 418 972 kr. Om beräkning i stället sker på ersättning för ämnet teknik är beloppet 665 388 kr. De belopp som räknats fram ska ses som minimibelopp för felaktigt mottagna anslagsmedel. Högskolan har inte kunnat

undersöka alla de kurser och hela den tidsperiod då felaktigheter kan antas ha förelegat.

Högskolan har även lidit skada genom att avtalen med Kulturskolan respektive körledarna i sig har inneburit kostnader för högskolan bland annat genom att högskolan inte har kunnat hyra ut de lokaler som disponerats för denna körverksamhet.

Högskolan har inte lidit enbart ekonomisk skada. Genom P-O.S:s agerande har högskolan kommit att agera utanför sitt uppdrag enligt instruktion och regleringsbrev från regeringen. Han har genom sitt agerande bidragit till att studenter, som inte är studenter i laglig mening, i olika hänseenden kommit att betraktas som sådana till exempel avseende rätt till studiemedel. P-O.S. har genom sitt förfarande äventyrat högskolans rykte och examinationsrätt, vilken är helt avgörande för högskolans verksamhet. Han har varit högskolans ansikte utåt för kammarmusikprogrammet och haft en ställning som förutsätter förtroende. Hans ageranden har allvarligt skadat förtroendet för högskolan.

Tvåmånadersregeln

I målet är ostridigt att brytpunkten för tillämpning av den så kallade tvåmånadersregeln är den 3 mars 2011. Enligt högskolans uppfattning har full kännedom om var och en av de tre händelser som lagts till grund för avskedandet av P-O.S. uppkommit först efter brytpunkten.

När det gäller de felaktiga examinationerna på kursen kammarmusik IV under vårterminen 2010, utredde högskolan frågan under hösten 2010 och våren 2011. Utredningen tillfördes nya uppgifter av P-O.S. själv så sent som vid PAN:s möte den 14 mars 2011. Högskolan slutförde därför utredningen avseende examinationerna först den 14 mars 2011. Det var först vid det datumet högskolan fick tillräcklig kännedom om hur examinationerna hade gått till.

Beträffande avtalet med Kulturskolan är det i och för sig riktigt att högskolan mottagit ett avtal och inkomststämplat det redan i oktober 2010. Ingen av de personer som fick del av avtalet vid den tidpunkten var behöriga representanter för högskolan. Högskolan fick inte heller, när en första delfaktura mottogs och attesterades i januari 2011, tillräcklig kännedom om det avtal som låg till grund för fakturan. Högskolan fick kännedom om avtalet i behörig ordning först omkring månadsskiftet februari/mars 2011. S.S. informerade då P.G. om ett möte han haft med M.W. den 25 februari 2011 där avtalet hade visats upp. En utredning inleddes därför rörande avtalet den 8 mars. Utredningen utfördes av högskolejuristen Å.W. och slutfördes i denna del den 21 mars 2011 i och med att P-O.S:s ombud den dagen meddelade att P-O.S. inte hade något mer att tillägga.

S.S. informerade P.G. i månadsskiftet februari/mars 2011 om avtalen med de externa körledarna. Ingen behörig representant för högskolan hade dessförinnan kännedom om avtalen och innebörden av dessa. Högskolan inledde därför en utredning även rörande dessa avtal. Det var först sedan utredningen avslutats som högskolan fick tillräcklig kännedom om avtalen och dess innebörd.

Förbundets sista yttrande rörande avtalen med körledarna inkom till högskolan den 28 april 2011 och först vid den tidpunkten kunde utredningen avslutas.

Omplacering

Eftersom det förelåg laga grund för avskedande har högskolan inte varit skyldig att försöka omplacera P-O.S. Högskolan har trots detta utrett möjligheterna till omplacering genom att undersöka vilka lediga befattningar som fanns vid aktuell tidpunkt. J.P.S. tog fram en lista på lediga befattningar och konstaterade att ingen av dessa skulle vara lämplig för P-O.S.

Sammanfattning av grunderna för bestridandet

P-O.S. har agerat i strid med såväl lag och förordning som högskolans lokala föreskrifter i sitt agerande som examinator på kursen kammarmusik IV samt agerat utanför sin behörighet då han träffat avtal med Kulturskolan respektive körledare, vilket bland annat föranlett felaktiga examinationer av studenter. Hans ageranden i samtliga dessa delar har orsakat högskolan såväl ekonomisk skada som förtroendeskada. Han har således grovt åsidosatt sina åligganden i anställningen och därmed förbrukat sitt förtroende hos arbetsgivaren i sådan grad att skäl för avskedande eller i vart fall saklig grund för uppsägning har förelegat. Trots att det inte varit skäligt att kräva att högskolan skulle bereda P-O.S. annat arbete hos sig har högskolan undersökt möjligheterna till omplacering och konstaterat att sådana möjligheter saknats. För det fall P-O.S. skulle tillerkännas ett allmänt skadestånd ska detta jämkas eftersom han i hög grad bidragit till den uppkomna situationen.

Högskolan har först efter brytdatumet för tvåmånadersregeln, den 3 mars 2011, fått tillräcklig kännedom om samtliga av de omständigheter som lagts till grund för avskedandet.

Domskäl

Tvisten

P-O.S. anställdes vid högskolan den 1 januari 1997. Den 29 juni 2011 avskedades han från sin anställning. Han var vid tidpunkten för avskedandet verksam som universitetslektor i flöjt samt som konstnärlig ledare och examinator på högskolans kammarmusikutbildning. Tvisten i målet gäller frågan om det har förelegat laga grund för avskedandet eller i vart fall saklig grund för uppsägning. Tvist föreligger även i fråga om tvåmånadersregeln i 18 § andra stycket anställningsskyddslagen.

Högskolan har gjort gällande att P-O.S. grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren genom att han brutit mot reglerna för examination vid kursmomentet musikhistoria inom kammarmusik IV under vårterminen 2010, genom att obehörigen träffa avtal dels med Kulturskolan, dels med två körledare, vilket bland annat lett till felaktiga examinationer, samt att P-O.S. genom sitt agerande i samtliga dessa delar orsakat högskolan såväl ekonomisk skada som förtroendeskada.

Förbundet har bestritt att P-O.S. grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Förbundet har gjort gällande att högskolan känt till samtliga de omständigheter som legat till grund för avskedandet i mer än två månader innan underrättelse om avskedande lämnades, varför högskolan förlorat sin rätt att lägga dessa omständigheter till grund för beslutet att skilja P-O.S. från anställningen.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På förbundets begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med P-O.S. samt vittnesförhör med ombudsmannen F.M., f.d. rektorn G.M., f.d. prefekten C.N., f.d. körsångsläraren S.A., f.d. lektorn och studenten A.A., flöjtläraren E.K., f.d. körledaren D.E. och f.d. körstudenten H.O. På högskolans begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med personalchefen J.P.S. samt vittnesförhör med högskolejuristen Å.W., prodekan P.G., administrativa chefen K.T., lektorn och avdelningschefen S.S., lektorn och utbildningsledaren A-C.B., professorn L.H-F., adjunkten B.L., f.d. studenten M.B., f.d. studenten J.T., f.d. studenten K.E. och rektorn M.W. Parterna har även åberopat omfattande skriftlig bevisning.

Tvåmånadersregeln

Enligt 18 § andra stycket anställningsskyddslagen får ett avskedande inte grundas enbart på omständigheter som arbetsgivaren har känt till mer än två månader innan underrättelse enligt 30 § samma lag lämnats eller, om någon sådan underrättelse inte lämnats, två månader före tidpunkten för avskedandet. Arbetsgivaren får dock grunda avskedandet enbart på omständigheter som han har känt till i mer än två månader, om tidsöverdraget berott på att han på arbetstagarens begäran eller med dennes medgivande dröjt med underrättelsen eller avskedandet eller om det finns synnerliga skäl för att omständigheterna får åberopas. Motsvarande bestämmelse finns beträffande uppsägning i 7 § fjärde stycket anställningsskyddslagen.

Som Arbetsdomstolen uttalat i flera tidigare domar är syftet med den nu aktuella regeln att åstadkomma en snabb handläggning av ärenden om uppsägning eller avskedande. Arbetsgivaren måste alltså reagera skyndsamt när arbetsgivaren anser att det föreligger något förhållande som ger anledning att skilja arbetstagaren från anställningen. Arbetstagaren ska nämligen inte under längre tid än nödvändigt behöva sväva i ovisshet beträffande arbetsgivarens inställning i frågan om anställningen ska bestå eller inte. Enligt vad som angivits i motiven till 1974 års anställningsskyddslag (prop. 1973:129 s. 243, jfr prop. 1981/82:71 s. 125) kan det dock inträffa händelser som inte kan överblickas genast och i sådana fall torde inte tidsfristen börja löpa förrän de närmare omständigheterna har blivit utredda. I de svåröverblickbara fallen är alltså utgångspunkten att arbetsgivaren får utreda saken så långt som erfordras för att arbetsgivaren ska vara i stånd att ta ställning till det ifrågasatta handlandet och att tvåmånadersregeln börjar löpa när utredningen nått detta stadium. Tvåmånadersfristen får dock från principiella utgångspunkter inte någon annan innebörd i de svåröverblickbara fallen än i de klara och okomplicerade situationerna. Skillnaden är bara den att fristen i det ena

fallet börjar löpa när händelsen inträffar och i det andra fallet när de närmare omständigheterna har blivit utredda (se till exempel AD 2006 nr 123 med där gjorda hänvisningar).

Om arbetsgivaren kan stödja avskedandet på en händelse som ligger inom fristen, kan arbetsgivaren alltså även åberopa förhållanden som arbetsgivaren har känt till sedan mer än två månader före underrättelsen om tilltänkt avskedande.

Det är ostridigt att underrättelse om avskedande av P-O.S. lämnades den 2 maj 2011 och att brytpunkt för tvåmånadersregeln därför är den 3 mars 2011. Till de omständigheter som lagts till grund för avskedandet hör att P-O.S. obehörigen slutit avtal med körledare, låtit dessas fritidskörer driva verksamhet på högskolans bekostnad och examinerat körstudenter på oklara grunder. Arbetsdomstolen prövar först vid vilken tidpunkt högskolan kan anses ha fått tillräcklig kännedom om dessa omständigheter.

Förbundet har gjort gällande att körledarna redan från hösten 2009 lämnat fakturor till högskolan av vilka det tydligt framgår vilken verksamhet det rört sig om. Genom att avdelningschefen A-C.B. har mottagit dessa fakturor har högskolan, enligt förbundets mening, redan under hösten 2009 fått kännedom om omständigheterna i dessa delar.

Högskolan har invänt att första gången en behörig företrädare fick höra talas om avtalen med de externa körledarna var i månadsskiftet februari/mars 2011 och att högskolan därefter startade en utredning om dessa omständigheter, som inte var slutförd förrän den 28 april 2011.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Oavsett om A-C.B. mottagit fakturor rörande körledarna eller ej under hösten 2009 har av hennes uppgifter, vilka Arbetsdomstolen inte finner skäl att ifrågasätta, framgått att det var först sedan hon slutat som avdelningschef i mars 2011 som hon fick veta hur de aktuella körledarna anlitats och bedrivit verksamhet och att hon då kände sig förd bakom ljuset i den frågan. S.S. har i förhör uppgett att han, efter det att han blivit avdelningschef den 1 februari 2011, tog upp frågan så fort han kunde med akademichefen P.G. och informerade denne om upplägget med körerna. P.G. har inför Arbetsdomstolen uppgett att han då blev bestört eftersom, trots att han hade haft samtal med P-O.S. om att körer inte skulle bedrivas på detta sätt, han nu fick veta att sådan verksamhet ändå hade bedrivits bakom ryggen på honom. Högskolejuristen Å.W. har i förhör uppgett att hon en kort tid efter PAN:s möte den 14 mars 2011 fick i uppdrag att utreda frågan och att den utredningen avslutades den 28 april 2011 då P-O.S:s dåvarande ombud förklarade att det inte fanns något ytterligare att tillföra i frågan. Å.W. har också uppgett att innan frågan utreddes kände behöriga personer vid högskolan inte till det närmare upplägget kring hur körledarna anlitats och vilken verksamhet de bedrev.

Arbetsdomstolen finner genom ovannämnda förhör visat att behöriga personer vid högskolan fick kännedom om förekomsten av de muntliga avtalen med körledarna D.E. och K.S. – dock utan att den närmare innebörden stod klar för dem

– först efter det att S.S. i månadsskiftet februari/mars 2011 informerat P.G. om avtalen. Högskolan har härefter haft rätt att utreda uppgifterna närmare för att skaffa sig tillräcklig kännedom om förhållandena kring avtalen. En sådan utredning har satts igång i mitten av mars och avslutats i slutet av april 2011. Högskolan får först vid denna tidpunkt anses haft tillräcklig kännedom om omständigheterna kring avtalen med körledarna. Dessa omständigheter har sedan lagts till grund för avskedandet av P-O.S. Detta innebär att avskedandet inte har grundats enbart på omständigheter som högskolan har känt till mer än två månader innan underrättelsen lämnades. Det nu anförda innebär att samtliga de omständigheter som högskolan åberopat får läggas till grund för bedömningen av om det har förelegat laga skäl för avskedandet av P-O.S.

Omständigheter som legat till grund för avskedandet

Felaktiga examinationer på kursen kammarmusik IV vårterminen 2010

Högskolan har gjort gällande att P-O.S. som examinator brutit mot gällande regelverk för examinationer när det gäller det teoretiska momentet musik-historia.

Förbundet har bestritt att P-O.S. agerat i strid med gällande regelverk. Förbundet har gjort gällande att P-O.S. tillämpat en ordning för examination som gällt sedan tidigare, vilket varit känt av högskolan, och att musikhistoria inte varit ett obligatoriskt examinationsmoment och inte heller nödvändigtvis skulle examineras genom skriftligt prov.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Av 6 kap. 18 § första stycket högskoleförordningen i dess lydelse före den 1 januari 2011 framgår att betyg, om inte annat är föreskrivet i kursplanen, ska sättas på en genomgången kurs och bestämmas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator). Något annat är inte föreskrivet i kursplanen i aktuellt fall. För att betyg ska kunna sättas krävs examination i någon form. Det innebär således att examination av en kurs är obligatorisk för att en student ska kunna få godkänt på kursen och erhålla högskolepoäng för sitt deltagande. Enligt 6 kap. 15 § högskoleförordningen i dess lydelse före den 1 januari 2011 framgår bland annat att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska framgå av kursplanen. Till de examinationsformer som enligt de lokala föreskrifterna tillämpas vid högskolan hör salstentamen. Om salstentamen används som examinationsform för ett moment i en kurs, får deltagande i salstentamen alltså anses vara obligatorisk för den student som vill få slutbetyg och högskolepoäng på kursen. Av tillämplig utbildningsplan framgår att samtliga delar av kammarmusikprogrammets undervisning är obligatoriska och att deltagandet i kurser i musikteori och musikhistoria är obligatoriskt. Detta stöds även av förhören med S.S. och Å.W. Vad gäller kursen kammarmusik IV får det enligt Arbetsdomstolens mening genom utredningen i målet anses klarlagt, trots viss oklarhet i kursplanen, att musikhistoria var ett av examinationsmomenten i kursen och att deltagande i detta moment således var obligatorisk för att en student skulle få ett slutbetyg på kursen.

En grundläggande regel för den som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen är de likabehandlings- och objektivitetskrav som kommer till uttryck i 1 kap. 9 § regeringsformen. Det innebär bland annat att den som ansvarar för examination, vilket utgör myndighetsutövning, på en högskola måste se till att examinationen sker på sakliga och opartiska grunder och att alla studenter behandlas lika i examinationshänseende. Detta har också föreskrivits i högskolans lokala föreskrifter.

Vad gäller examinationen av studenterna på kursen kammarmusik IV vårterminen 2010 finner Arbetsdomstolen att det av utredningen tydligt har framkommit att studenter dels har examinerats i strid med tillämpliga regler, dels har behandlats på olika sätt i examinationshänseende. K.E. har i förhör uppgett bland annat följande. Hon läste kursen våren 2010 och hon deltog aktivt i undervisningen. För att bli godkänd skulle man bland annat skriva en tentamen i musikhistoria, vilket hon gjorde den 2 juni 2011. Hon fick först veta att hon inte fått tillräckligt många poäng för att bli godkänd på tentamen men fick sedan i SMS-konversation med läraren B.L. beskedet att hon skulle bli godkänd ändå. Hon blev inte förvånad eftersom hon fått sina högskolepoäng för kursen registrerade redan innan hon fick veta att hon blivit underkänd på tentamen.

Andra studenter som godkänts på kursen har över huvud taget inte skrivit tentamen i musikhistoria. M.B. har i förhör uppgett att hon inte deltog i någon examination vid högskolan men märkte när hon kontrollerade sitt Ladokutdrag att högskolepoäng från högskolan ändå ”rullade in”. J.T. har uppgett att hon bodde i Danmark under våren 2010 och att hon inte deltog i någon undervisning vid högskolan vid den tidpunkten men att hon ändå blev godkänd på kursen under våren 2010.

Det är ostridigt att det var P-O.S. som var examinator för aktuell kurs och således för de studenter som fått högskolepoäng för kursen. Av vad som redogjorts för i det föregående finner Arbetsdomstolen visat att P-O.S. inte följt gällande regler avseende examinationen på kursen. Enligt Arbetsdomstolens mening kan P-O.S., som arbetat som lärare på högskolan i cirka 15 år och som examinator under en stor del av den tiden, inte ha undgått att skaffa sig god kännedom om de regler för examination som gällde på högskolan. P.G. har i förhör uppgett att examinationsregler brukar tryckas upp i folder och läggs ut i alla anställdas brevfack, informeras om vid arbetsplatsmöten och akademidagar med lärare och att utbildning, däribland i regler för examination, har hållits för alla anställda med obligatorisk närvaro. Enligt P.G. deltog P-O.S. i utbildningen. Det har visserligen framkommit att kursplanerna i vissa fall varit otydliga men enligt Arbetsdomstolens mening kan detta förhållande inte frånta P-O.S. ansvar för de felaktiga examinationerna.

Sammantaget är det således visat att P-O.S. genom sitt agerande som examinator på momentet musikhistoria i kursen kammarmusik IV vårterminen 2010 agerat i strid mot det regelverk för examination som varit tillämpligt för högskolan.

Avtal med Kulturskolan

Högskolan har gjort gällande att P-O.S. med vetskap om sin bristande behörighet ingått ett avtal med Kulturskolan som bland annat föranlett felaktiga examinationer och att han därigenom agerat illojalt mot sin arbetsgivare.

Förbundet har bestritt att P-O.S. ingått ett giltigt avtal med Kulturskolan för högskolans räkning. Enligt förbundets mening var P-O.S. medveten om sin bristande behörighet och informerade Kulturskolans rektor M.W. om detta.

Det är ostridigt att P-O.S. och M.W. under våren 2010 diskuterade ett framtida samarbete mellan högskolan och Kulturskolan och att M.W. härefter översände ett avtalsförslag till högskolan. Det är också ostridigt att P-O.S. saknade behörighet att ingå ett sådant avtal. Parterna är emellertid oense om P-O.S. ingått något avtal med Kulturskolan för högskolans räkning. Förbundet har gjort gällande att det var högskolan som uppmanade P-O.S. att underteckna det skriftliga avtalet och att högskolan accepterade avtalsförslaget genom att K.T. i mars 2011 översände en kopia av ett undertecknat avtalsexemplar till Kulturskolan. Högskolan har invänt att när högskolan över huvud taget fick kännedom om avtalet, hade Kulturskolan redan påbörjat verksamheten enligt detta och för att bibehålla goda relationer till Kulturskolan valde högskolan att ”inte göra någon sak av det”.

Av utredningen har vidare framgått bland annat följande.

Som ett resultat av P-O.S. och M.W:s diskussioner om samarbete mellan skolorna startade Kulturskolan verksamhet med elva elever under hösten 2010. För det arbete som nedlagts fakturerade Kulturskolan högskolan. En första delfaktura skickades till högskolan i januari 2011. Sammanlagt uppgick beloppet på fakturorna till 100 100 kr. Samma belopp framgick av ett avtal avseende 14 timmar sång- och instrumentalundervisning som högskolan enligt avtalet skulle köpa av Kulturskolan. Ett avtalsförslag skickades över till högskolan i september eller oktober 2010. Ett exemplar av avtalet, som är undertecknat av både M.W. och P-O.S., är diariefört hos högskolan den 11 oktober 2010.

Högskolejuristen Å.W. har i förhör förklarat att följderna av avtalet mellan högskolan och Kulturskolan blev bland annat följande. Sju av de elva elever som högskolan hade betalt undervisning för hos Kulturskolan blev antagna till kamarmusikutbildning på högskolan våren 2011. Elever som studerat vid Kulturskolan registrerades därmed för högskolepoäng som om de bedrivit studier vid högskolan. Examinator hade med detta upplägg ingen insyn och kontroll över moment som var examinationsgrundande. En annan konsekvens av samarbetet blev att fyra studenter, som inte hade utbildats vid Kulturskolan, sammanfördes med Kulturskolans elever och genomgick samma examination som dessa. Kursen hade tre examinationsmoment och det mest poänggivande, enligt P-O.S., var det moment som utförts av Kulturskolan, vilket dessa fyra studenter därför gick miste om. Upplägget innebar dessutom ett risktagande med statliga medel på det sättet att om de elever, som högskolan betalt för, sedan inte blev studenter fick högskolan inte anslag för dessa i form av HÅP och HÅS.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Förbundet har gjort gällande att P-O.S. under hösten 2010 sade till M.W. att han var osäker om han var behörig att underteckna avtalet med Kulturskolan. M.W. har i förhör bekräftat detta. Genom förhör med M.W. finner Arbetsdomstolen dock utrett att P-O.S. under hösten 2010 fick kännedom om att Kulturskolan påbörjat verksamhet med ett antal elever på det sätt som var tänkt som en följd av avtalet mellan högskolan och Kulturskolan. Det har genom M.W:s uppgifter vidare framkommit att P-O.S. inte någon gång under hösten 2010 framställde någon invändning mot att verksamheten påbörjats, trots att han tidigare förklarat att Kulturskolans verksamhet som en kurs hos högskolan kunde inledas först våren 2011. Av mejlkonversation mellan P-O.S. och M.W. framgår att det snarare har varit så att P-O.S. redan under vårterminen 2010 godkände ett upplägg där Kulturskolan försökte påbörja sin verksamhet under hösten 2010. Kulturskolan har även i januari 2011 skickat en faktura till högskolan där P-O.S. angivits som kontaktperson. Inte heller vid det tillfället uppmärksammade P-O.S. vare sig Kulturskolan eller högskolan på situationen. S.S. har i förhör uppgett att fakturan i sig inte innehöll något som gav högskolan anledning att ändå reagera eftersom dels Västerås kommun, som ställt ut fakturan, var en ordinarie samarbetspartner för högskolan, dels att ett belopp om 50 000 kronor inte var särskilt högt.

P-O.S. måste ha förstått att M.W. trott att det träffats ett giltigt avtal med högskolan och att denne sedan agerat utifrån detta. Det har enligt Arbetsdomstolens mening ålegat P-O.S. att bringa klarhet i denna missuppfattning. Han har emellertid underlåtit att göra det.

Sammantaget finner Arbetsdomstolen utrett att P-O.S. slutit avtal för högskolans räkning med Kulturskolan med vetskap om att han inte har varit behörig att göra det. Av utredningen är också visat att P-O.S. genom detta avtal föranlett dels felaktiga examinationer, dels ett ekonomiskt risktagande med statliga medel. Han har därigenom agerat illojalt mot högskolan.

Avtal med körledare

Högskolan har gjort gällande att P-O.S. för högskolans räkning obehörigen träffat avtal om köp av körledartjänster med körledarna D.E. och K.S. till ett värde om totalt 208 000 kr. Enligt högskolans uppfattning har avtalen i princip inneburit att körledarna har fått bedriva verksamhet med sina fritidskörer på högskolans bekostnad samt lett till att studenter examinerats på felaktiga grunder.

Förbundet har invänt att P-O.S. dels enligt gällande befattningsbeskrivning för den konstnärlige ledaren haft rätt att svara för att timlärare och vikarier rekryteras, dels att den tidigare rektorn delegerat rätt till honom att anställa lärare.

Det är ostridigt att P-O.S. kontaktat körledarna D.E. och K.S. och anlitat dessa för att delta i högskolans körverksamhet. Det är också ostridigt att P-O.S. examinerat de aktuella körstudenterna.

P-O.S. har i förhör uppgett att den tidigare rektorn delegerat rätten till honom att anställa lärare. Denna uppgift vinner stöd av de uppgifter som den tidigare prefekten på högskolan C.N. i förhör lämnat inför Arbetsdomstolen.

Av den i målet aktuella delegationsordningen för högskolan, beslutad år 2007, framgår emellertid att behörighet att besluta om anställning av sådan lärarpersonal, varom nu är fråga, tillkommer akademichef och att behörighet att besluta om inköp av tjänster, exempelvis konsulter, tillkommer akademichef, förvaltningschef inom sina ansvarsområden. Motsvarande delegationsordning inom UKK från år 2009 gäller för beslut om anställning av sådan lärarpersonal, som det nu är fråga om. Av en befattningsbeskrivning från år 2008 avseende konstnärlig ledare framgår att konstnärlig ledare bland annat ska medverka vid lärarplanering för kommande termin/läsår och har rätt i sin funktion som blockansvarig att inom budget svara för att timlärare och vikarier rekryteras. Av dokumentet framgår vidare att avdelningschef och administrativ chef ska ha underlag om timanställningar senast den 15 maj för kommande hösttermin och den 15 november för kommande vårtermin.

Arbetsdomstolen finner genom delegationsordningarna utrett att P-O.S. har saknat rätt att anlita de nu aktuella körledarna.

Akademichefen P.G. har inför Arbetsdomstolen uppgett att han informerat P-O.S. om delegationsordningarna och vem som haft rätt att fatta beslut. Genom dessa förtydliganden får högskolan anses ha klargjort för P-O.S. vem som har rätt att fatta beslut om anlitan av timlärare. P-O.S. hade alltså inte rätt att fatta sådana beslut och det kan inte ha undgått honom att han vid den tidpunkt som är aktuell i målet saknade sådan behörighet.

Det som lagts P-O.S. till last i denna del är emellertid inte enbart själva anlitan av körledarna utan även att P-O.S. låtit körledarnas fritidskörer driva verksamhet på högskolans bekostnad och att han examinerat körstudenter på oklara grunder. Det har enligt högskolan skett bland annat genom att högskolan stått för kostnaden för de lokaler som disponerats för utövandet av körverksamheten och genom att körledarna har betalats av högskolan trots att det varit deras egna fritidskörer de har ägnat sig åt.

Av förhör med körledaren D.E. har framkommit att han var osäker på vad den kurs han ledde hette, vilka av hans körmedlemmar som var antagna som studenter till kursen och vilka krav som gällde för examination. Han har också uppgett att hans körverksamhet fortsatte på samma sätt som tidigare även när verksamheten utfördes som en kurs vid högskolan.

Å.W. har i förhör redogjort för sin utredning även i denna del och uppgett att det av den framkom att 13 personer registrerats som studenter av de totalt 50 personer som ingick i fritidskörerna.

Enligt Arbetsdomstolens mening får det anses utrett att en inte obetydlig andel av deltagarna i D.E:s och K.S:s körverksamhet vid högskolan inte varit antagna som studenter vid högskolan och att det för dessa personer därför snarast varit att likna vid en fritidssysselsättning som har bekostats av högskolan.

Av utredningen har vidare framgått att någon egentlig examination i den mening som avsetts i kursplaner för körverksamhet vid högskolan inte har skett vid de kurser som i vart fall D.E. har ansvarat för. Trots detta har P-O.S. som examinerator godkänt studenter som deltagit i D.E:s verksamhet.

Arbetsdomstolen finner sammanfattningsvis i denna del visat att P-O.S. obehörigen träffat avtal om körledartjänster och medverkat till dels att studenter åtminstone i D.E:s kör examinerats på felaktiga grunder, dels att fritidskörer fått bedriva verksamhet på högskolans bekostnad.

Skada för högskolan

Högskolan har gjort gällande att var och en av de händelser, som har lagts P-O.S. till last, har lett till att högskolan mottagit felaktiga anslag i form av HÅS och HÅP för vilka högskolan är återbetalningsskyldig.

Vad gäller den ekonomiska skada som högskolan har drabbats av, framgår det av en uträkning som Å.W. upprättat avseende felaktigt mottagna medel i form av HÅS och HÅP att högskolan mottagit mellan 665 388 kr och 1 418 972 kr för mycket. Å.W. har i förhör uppgett att uträkningen grundar sig på en beräkning som gjorts inom högskolan utifrån en uppskattning av hur många felaktiga examinationspoäng som getts från högskolan.

När det gäller frågan om avtalen med Kulturskolan respektive körledarna har inneburit ekonomiska utlägg för högskolan förorsakade av P-O.S. anser Arbetsdomstolen att det saknas närmare utredning om detta. Av utredningen har emellertid framgått att verksamhet drivits för personer som inte varit studenter vid högskolan.

Av mejlkonversation mellan P-O.S. och högskolans personalchef J.P.S. framgår att i vart fall ett skäl till P-O.S:s agerande synes ha varit att öka högskolans ekonomiska underlag genom att öka antalet studenter som inbringar anslag i form av HÅS och HÅP. P.G. har i förhör uppgivit att han visste att P-O.S. arbetade på en ansökan för få till stånd en konstnärlig kandidatexamen inom ramen för sin verksamhet.

Arbetsdomstolen finner sammantaget utrett att högskolan har drabbats av ekonomisk skada på grund av P-O.S:s ageranden. Det går dock enligt domstolens mening inte med säkerhet att fastslå omfattningen av den sammanlagda ekonomiska skada som högskolan drabbats av i nämnda avseenden.

Har det förelegat laga grund för att skilja P-O.S. från hans anställning?

Enligt 18 § anställningsskyddslagen får en arbetstagare avskedas om han eller hon grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Därmed avses enligt lagens förarbeten sådant avsiktligt eller grovt vårdslöst förfarande som inte rimligen ska behöva tålas i något rättsförhållande.

I ett anställningsförhållande ingår ett krav på att arbetstagaren ska vara lojal mot sin arbetsgivare. Detta innebär bland annat att arbetstagaren inte får skada arbetsgivaren, att han är skyldig att sätta arbetsgivarens intressen framför sina egna samt att han ska undvika lägen där han kan hamna i lojalitetskonflikt. Vidare gäller som en väsentlig förutsättning för ett anställningsförhållande att både arbetsgivare och arbetskamrater kan känna förtroende för en arbetstagare och arbetskamrat.

Arbetsdomstolen har i det föregående funnit utrett att P-O.S. agerat i strid med det regelverk för examination som varit tillämpligt för högskolan, att han obehörigen ingått avtal med Kulturskolan och körledare, att han agerat illojalt mot arbetsgivaren och att han orsakat arbetsgivaren skada.

Enligt Arbetsdomstolens mening har P-O.S. genom sitt agerande allvarligt brutit mot de regler som gällt för högskolans verksamhet. Av det förhör som hållits med P-O.S. har framkommit att han i viss utsträckning synes vidhålla att han haft rätt att agera som han har gjort. Han har därigenom visat bristande förståelse för nödvändigheten av att följa det regelverk som högskolan har att förhålla sig till i sin verksamhet. För en arbetstagare i P-O.S:s ställning måste det enligt Arbetsdomstolens mening ställas höga krav på omdöme och förmåga att tillämpa gällande regelverk. Han har allvarligt åsidosatt sina förpliktelser därvidlag och därmed allvarligt skadat förtroendet för högskolan.

Sammantaget finner Arbetsdomstolen att P-O.S:s agerande har varit ägnat att i så hög grad rubba det förtroende, som högskolan måste kunna ha för honom som anställd, att högskolan haft rätt att omedelbart skilja honom från anställningen. Avskedandet har därmed varit lagligen grundat.

Sammanfattning och rättegångskostnader

Arbetsdomstolens ställningstaganden innebär att förbundets talan ska avslås. Förbundet ska såsom tappande part förpliktas att ersätta staten för dess rättegångskostnader. Arbetsdomstolen finner yrkat belopp skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Lärarförbundets talan.
2. Lärarförbundet ska ersätta Staten genom Mälardalens Högskola för rättegångskostnader med 395 264 kr, varav 379 800 kr avser ombudsarvode. På det förstnämnda beloppet ska ränta utgå enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Karin Renman, Dag Ekman, Christer Måhl, Claes Frankhammar, Håkan Torngren, Sten-Ove Niklasson och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Björn Länsisyrjä

Domsbilaga

Ränta enligt 3 och 6 §§ räntelagen yrkas på (avser förstahandsyrkandet under p. 2):

- 27 675 kr från den 25 juli 2011,
- 27 675 kr från den 25 augusti 2011,
- 27 675 kr från den 25 september 2011,
- 27 675 kr från den 25 oktober 2011,
- 27 675 kr från den 25 november 2011,
- 27 675 kr från den 25 december 2011,
- 27 675 kr från den 25 januari 2012,
- 21 357 kr från den 29 februari 2012,
- 7 215 kr från den 31 mars 2012,
- 7 875 kr från den 30 april 2012,
- 7 215 kr från den 31 maj 2012,
- 14 475 kr från den 25 juni 2012,
- 615 kr från den 25 juli 2012,
- 7 215 kr från den 31 augusti 2012,
- 7 875 kr från den 25 september 2012,
- 7 215 kr från den 25 oktober 2012,
- 27 675 kr från den 25 november 2012, allt till dess betalning sker.